

ročník 21 | číslo 7-8 / 2026

„Spoločnosť, ktorá si vyberá medzi kapitalizmom a socializmom, si v skutočnosti nevyberá medzi dvoma systémami, ale medzi spoluprácou a rozpadom spoločnosti.“

- Ludwig von Mises

www.iness.sk/podporte-nas

/ iness.slovakia

/ iness.slovakia

/ iness.slovakia

/ INESS

/ INESSinstitute

/ institutESS

Mesačník
MARKET FINESSE vydáva:
INESS - Institute of Economic
and Social Studies
Na Vršku 12
811 01 Bratislava

tel.: +421-2-5441 0945
e-mail: iness@iness.sk

Editor: Paulína Ivanišová

Editoriál

Po letnej prestávke vám v schránke opäť pristáva nové číslo vášho obľúbeného newslettera. Slovenskí zákonodarcovia – poslanci Národnej rady SR – si dopriali **luxusne dlhé prázdniny**, parlament naposledy zasadal 18. júna a najbližšie bude zasadať 15. septembra. Tri mesiaca nečinnosti. Cynik by povedal, že je to takto možno aj lepšie, ako keby počas tohto obdobia prichádzali s ďalšími „konsolidačnými“ a inými opatreniami. Z úst podnikateľov som počul už aj návrhy, **aby mali poslanci prázdniny až do najbližších parlamentných volieb** na jeseň budúceho roku. My v INESS sme pracovali na lepšom Slovensku aj cez leto a tak máme o čom písať.

Ekonomickou udalosťou konca leta je nesporne vyjadrenie premiéra o **zrušení transakčnej dane** od nového roka. Sme radi, že **premiér vyslyšal náš apel a argumenty v neprospech dane, ktorú sme hneď na začiatku nazvali daňou z finančného dýchania**. Táto daň spôsobila Slovensku škody a odchody firiem, ktoré sa už nevrátia. Neistota slovenskej daňovej a regulačnej politiky je príliš vysoká.

Udalosťou roka je pre nás ale niečo, čo sa ešte len stane – a to zanedlho. Náš kolega Martin Vlachynský po viac ako dekáde štúdia (ne)vyčerpatel'nosti zdrojov na tejto planéte napísal knihu *Nesmrtel'ná planéta*. Je to kniha o krehkom človeku na nesmrteľnej planéte. Zároveň je to fantastické čítanie, ktoré vás aj pomocou ekonomických princípov naučí inak nazerať na dostupnosť vzácnych zdrojov a poskytne vám silné podnety do vlastných úvah o budúcnosti ľudstva. Kniha vychádza na jeseň, no **predobjednať** si ju môžete už teraz na našom webe.

„Fascinujúci príbeh dvestoročného intelektuálneho súboja planetárnych optimistov a pesimistov.“

- Martin Vlachynský

V lete pohla slovenskou verejnosťou zbierka na liečbu onkologickej diagnózy mladého aktivistu. My sme v súvislosti s týmto prípadom a vysvetľovaním princípu schvaľovania nových liekov predstavili unikátny návrh, ktorý by problémy onkologických, ale aj iných pacientov, značne zmenšil: zdravotné vouchre. Témy sa už dokonca ujali aj politici, držte nám aj sebe palce! Viac sa o vouchroch dozviete nielen v publikácii, ktorú nájdete na našom webe, ale aj v zázname 40. Ekonomických rečí, ktoré sa uskutočnili 9. septembra pod názvom: *Prečo životy zachraňujú zbierky a nie zdravotné poisťovne?*

Spustili sme prihlasovanie škôl na **jubilejný desiaty ročník Ekonomickej olympiády**. Ubehlo to ako voda! Z malého testovacieho projektu sa stal vzdelávací gigant, do ktorého sa každoročne zapojí viac ako 23 tisíc žiakov a študentov. Kde sa to zastaví?

Študenti sa už môžu prihlasovať aj na piaty ročník nášho **Ekonomickeho Base Campu**, ktorý sa ako vždy uskutoční v Bystricike pri Martine. Známý český ekonóm Dominik Stroukal, domáci speakri (najmä, ale nielen z radov INESS), zaujímavé ekonomické témy z perspektívy rakúskej ekonómie (nosnou témou je ekonomický reštart Slovenska), networking s ďalším super šikovným študentstvom (tieto nové tvary mi stále nejdú do uší, vy ste si už zvykli?), to je presne to, čo potrebujete zažiť. Viac info nájdete na webe *Ekonomickeho Base Campu*.

V tomto čísle nájdete, tak ako vždy, širokú paletu tém a zaujímavých textov a ja vám prajem inšpiratívne čítanie,

Richard Ďurana
riaditeľ INESS

Richard Ďurana

ROZBEHNE ZRUŠENIE TRANSAKČNEJ DANE SLOVENSKÚ EKONOMIKU?

Analytik **Martin Vlachynský** dáva zrušenie transakčnej dane do širšieho kontextu: nejde o zázračné riešenie, ktoré samo osebe rozbehne ekonomiku, ale skôr o nápravu jednej z mnohých chýb, ktoré ju predtým sťahovali dolu.

„Slovensko nemalo nebývalý rast ani pred zavedením **transakčnej dane**, **tá bola len ďalšou zlomenou kosťou v tele mrzáka**. Nevieť, na základe čoho očakáva, že tu zrazu bude 'nebývalý rast'. Firmy, ktoré kvôli transakčnej dani odišli, sa už nevrátia. Firmy, ktoré kvôli nej stratili zákazníkov a trhy, ich budú len ťažko a pomaly vybojovávať nazad. Zrušenie transakčnej dane je správnym krokom, ale škody, ktoré sa stali, sa už neodstanú.“

Celé vyjadrenie Martina Vlachynského si môžete prečítať TU.

ZRUŠENIE TRANSAKČNEJ DANE JE SPRÁVNÝ KROK, ROZHODUJÚCI JE VŠAK NOVÝ ROZPOČET

Analytik **Radovan Ďurana** upozorňuje, že samotné zrušenie transakčnej dane ešte nemusí priniesť očakávanú úľavu, ak štát výpadok príjmov nahradí inými daňami alebo poplatkami. V takom prípade sa pozitívny efekt reformy prakticky vynuluje. Kľúčové je podľa neho to, akým spôsobom bude vládny rozpočet zostavený: pokiaľ nepríde aj k reálnemu zníženiu výdavkov, podnikatelia budú slovenské prostredie naďalej vnímať ako rizikové, keďže vysoký deficit v ich očiach vždy signalizuje vyššie dane v budúcnosti.

„Pokiaľ bude ten výpadok financovaný napríklad zavedením iných daní alebo zvýšením poplatkov pre subjekty podnikajúce v regulovaných odvetviach alebo zvýšením iných spotrebných daní, tak ten efekt toho zrušenia dane bude minimalizovaný,“ upozornil Radovan Ďurana.“

Celé vyjadrenie Radovana Ďurana si môžete pozrieť v reportáži TV JOJ.

AKO ŠTÁT ZAPLÁTA DIERU V ROZPOČTE?

„Jednou z možností ako pokryť výpadok príjmu do rozpočtu namiesto transakčnej dane sa javí zrušenie 13. dôchodku. Vzhľadom na obrovský deficit a rastúci dlh by sme mali výraz **13. dôchodok úplne vymazať z nášho slovníka**, pretože to vyvoláva falošné očakávania a predstavu, že si môžeme dovoliť viac, ako je realita,“ vyjadril sa **Radovan Ďurana** pre denník Pravda.

Celé vyjadrenie Radovana Ďurana si môžete prečítať TU.

VLÁDA NEPOCHOPILA, PREČO JE DOLEŽITÉ ZRUŠIŤ TRANSAKČNÚ DAŇ

Radovan Ďurana pre Hospodárske noviny upozorňuje, že plán nahradiť výpadok z transakčnej dane výnosmi z iných daní ukazuje, že vláda nepochopila dôvod jej zrušenia – tým nebola len jej výška, ale to, že komplikovala už aj tak vysoko zaťažené podnikateľské prostredie. Ak sa má výpadok kompenzovať napr. vyšším bankovým odvodom alebo novou daňou pre obchodné reťazce, ide len o výmenu jednej zlej dane za druhú. Takéto ad hoc vymýšľanie daní nie len že podľa Radovana Ďurana komplikuje daňové zaťaženie podnikateľov, navyše škodí obrazu Slovenska v očiach investorov.

Rozhovor s Radovanom Ďuranom pre HNtelevíziu si môžete pozrieť TU.

MÔŽU „ZDRAVOTNÉ VOUCHE“ PRIBLIŽIŤ MODERNÚ LIEČBU RAKOVINY?

*„Zdroje v zdravotníctve sú konečné,
takže čím viac ich pohltí jeden
extrémne drahý liek, tým menej
ostane na liečbu ostatných.“*

Martin Vlachynský, 20.8.2026

Onkologická diagnóza mladého aktivistu pohla slovenskou verejnosťou, ktorá sa expresne vyzbierala na jeho liečbu. Je to príbeh, na ktorom sa dá vysvetliť viacero zákutí schvaľovania nových liekov, ktoré sú médiami a sociálnymi sieťami neraz podávané zjednodušene, či vyslovene chybné – od registrácie lieku, cez jeho kategorizáciu, až po to, prečo aj plne hrazený liek nemusí byť hrazený práve pre daného pacienta.

Zároveň je to príležitosť zamyslieť sa nad zlepšením fungovania liekovej politiky. **Slovensko totiž patrí medzi najpomalšie krajiny Európy vo vstupe nových liekov do systému verejného zdravotného poistenia.** Od registrácie po kategorizáciu uplynie v priemere **628 dní**. Čo môžeme spraviť, aby sa k modernej liečbe dostali pacienti rýchlejšie, bez toho, aby sa museli spoliehať na verejnú zbierku?

INESS prišiel s novým návrhom na riešenie, tzv. zdravotnými vouchrami.

Dnes má pacient len dve možnosti. Buď zostane pri liečbe, ktorú plne hradí poisťovňa – aj keby stála desaťtisíce eur – alebo siahne po modernejšej, zatiaľ nekategorizovanej liečbe, ktorú si musí zaplatiť celú sám. Stredná cesta neexistuje. **Zdravotný voucher** by predstavoval zlatú strednú cestu: poisťovňa by preplatila sumu do výšky štandardnej, bežne hradenej liečby, a pacient by doplácal už len rozdiel medzi ňou a novou, modernejšou alternatívou. Namiesto voľby všetko alebo nič by tak vznikol priestor na zodpovedný kompromis – a moderná liečba by sa pre mnohých pacientov stala reálne dostupnou, nie len teoreticky možnou.

Bližšie sa o zdravotných voucheroch dočítate v najnovšej publikácii **INESS na tému s názvom Môžu „zdravotné vouchre“ priblížiť modernú liečbu rakoviny?**

Môžu „zdravotné vouchre“ priblížiť modernú liečbu?

INESS

Uvoľnenie opratí zodpovednej voľby pri výbere liečby
môže priniesť viac zdravia.

Téme financovania inovatívnych liekov sme sa venovali aj v publikáciách INESS

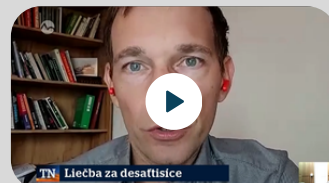
SKUTOČNÝ DÔVOD, PREČO SA NEPREPLÁCAJÚ NIEKTORÉ LIEKY

- Ako sa vlastne rozhoduje o tom, ktoré lieky sa dostanú na zoznam preplácaných?
- Prečo nie je možné preplatiť automaticky každý nový liek, aj keď by mohol zlepšiť životy pacientov?
- Čo všetko sa skrýva za pojmom „hodnota za peniaze“, podľa ktorého sa lieky posudzujú?
- Prečo vaša poisťovňa liek odmietne a existuje vôbec možnosť požiadať o výnimku?
- A prečo ani vďaka výnimke nie je možné preplatiť úplne všetko?

Na toto všetko sme dopodrobna odpovedali vo videu, ktoré si môžete pozrieť na **Youtube kanáli INESS**.

„Dnes majú pacienti na výber buď alebo. Buď idú s tou liečbou, ktorá je hrazená, môže byť staršia, trochu menej účinná, alebo chcú modernú liečbu a nedostanú ani euro a musia sa o ňu postarať sami.“

Martin Vlachynský pre televíziu Markíza

EKONOMICKÉ REČI: Prečo životy zachraňujú zbierky a nie zdravotné poisťovne?

Ponúkame vám **záznam 40. Ekonomických rečí**, v ktorých sa analytik **Martin Vlachynský** stretol s hosťami Katarínou Fedorovou z NIHO a Ivetou Schererovou z UNION poisťovne. Diskutovali o tom, akou cestou sa nové lieky dostávajú do verejného zdravotného systému, aké náklady sú s tým spojené? A či dáva zmysel uvažovať o strednej ceste, o tzv. „zdravotnom vouchri“. Ako by to vyzeralo v praxi?

Celý záznam nájdete na **Youtube kanáli INESS** a na **Spotify**.

EKONOMICKÉ REČI #40:

PREČO ŽIVOTY ZACHRAŇUJÚ ZBIERKY A NIČ ZDRAVOTNÉ POISŤOVNE?

INESS

DUOPOL ZDRAVOTNÝCH POISŤOVNÍ.

BUDÚCNOSŤ ZDRAVOTNÉHO POISTENIA

„Odchod Achmea je vysvedčením pre slovenské podnikateľské prostredie v zdravotníctve.“

Martin Vlachynský, 20.7.2026

Achmea predáva Union Dôvere. Strategicky sa to dalo vytušiť. To, že holandský akcionár nie je zo svojej investície na Slovensku úplne šťastný, sa pováralo už dlho.

Achmea vstúpila na slovenský trh s očakávaním, že prichádza do malého Holandska. Na Slovensku aj v Holandsku v tom čase prebiehali veľmi podobné reformy podľa Enthovenovej teórie manažovanej konkurencie.

Union mal skvelý štart, keď začal na nule a behom jednej kampane získal skoro pol milióna poistencov. Na slovenské dvere klopal ďalší zahraniční investor so záujmom o slovenský trh, pripravovalo sa pripoistenie a budúcnosť bola ružová.

No voľbami v roku 2006 sa všetko zmenilo. Nastalo obdobie neustálych vyhrážok znárodnením, zakazovania zisku a extrémnej regulačnej neistoty, keď sa v priemere **robilo 33 zmien** kľúčových zákonov ročne. Prišli žaloby, programová vyhláška, neplnenie vlastných pravidiel štátom, či dotovanie štátnej poisťovne. Achmea pochopila, že neprišla do malého Holandska, ale do prostredia, kde slúži ako víťan politický hromozvod na zlyhanie štátu v zdravotníctve. Zahraničný investor to v slovenskom zdravotníctve zabalil.

Dlhodobý som dúfal, že sa podarí rozdeliť a predať štátnu poisťovňu. Okrem iného by to bol obrovský politický signál pre všetkých potenciálnych investorov, že situácia v slovenskom zdravotníctve sa stabilizovala, že systém sa rozoberať nebude a že unitár je mŕtvý.

VPLYV FÚZIE POISŤOVNÍ NA SLOVENSKÉ ZDRAVOTNÍCTVO?

Z krátkodobého hľadiska Martin Vlachynský, analytik INESS, pre zdravotníctvo neočakáva dramatickú zmenu. Podľa neho bude potrebné vyriešiť niekoľko technických otázok, napríklad rôznu mieru zazmluvnenosti poskytovateľov, najmä v jednoduchkách či diagnostike, a transformovať časť benefitov. **Aj duopol je konkurencia a súboj o poistencov, ale aj o efektivitu poskytovania bude určite neľútostne pokračovať.** Mrzí ho ale, že zo slovenského zdravotníctva odchádza významný zahraničný investor, ktorý slúžil aj ako benchmark.

Celé vyjadrenie Martina Vlachynského k fúzii poisťovní si môžete prečítať v **Denníku N**.

Možno by to dopadlo tak, že Union by „dokúpil“ kmeň, na trh by vstúpil tretí hráč a mali by sme tu tri, alebo dokonca štyri podobne veľké poisťovne v tvrdom konkurenčnom boji.

Dostalo sa slovenské zdravotníctvo bližšie k priepasti, ktorou je unitárny systém s jednou štátnou poisťovňou? Nateraz určite nie. Penta určite nekúpila Union, aby následne všetko odovzdala štátu. Konkurencia ostáva, aj keď v podobe duopolu. Spôsobí to politický návrat už skoro mŕtvej myšlienky unitáru, ktorá paralyzovala slovenské zdravotníctvo 20 rokov? Je to možné. Ale nie nevyhnutné.

Ciele reformátora v slovenskom zdravotníctve by mali ostať zachované. Sú nimi jasnejšie stanovenie medicínskeho, finančného, priestorového, časového a administratívneho nároku poistencov. Stanovenie kvalitatívnych a kvantitatívnych benčmarkov. Otvorenie regulačného priestoru na vznik pripoistenia a prílev súkromného kapitálu do zdravotníctva. Pre slovenské zdravotníctvo bude víťazstvom, ak raz znovu zaklope na dvere nový investor s ochotou skúsiť to tu.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť ako epizódu pravidelného podcastu **INESS do UCHA**.

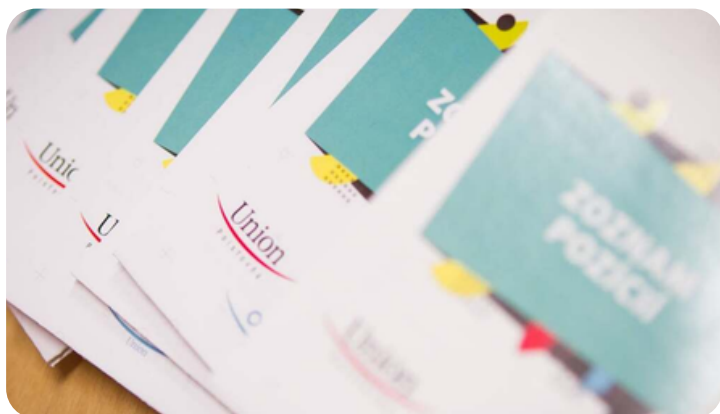
NEWSLETTER ZDRAVOTNEJ POLITIKY

Dôvodom a dopadom spojenia Unionu a Dôvery a vytvorenia duopolu poisťovní v slovenskom zdravotníctve sme sa hlbšie venovali aj v pilotnom dieli **nového newslettera ČAKÁREŇ**.

V tomto newsletteri sa analytik Martin Vlachynský bude na pravidelnej báze venovať **domácej a zahraničnej zdravotnej politike**, reformám, výskumu a ekonomickým štatistikám.

Prihlásiť sa na odber newsletteru ČAKÁREŇ

KONKURENCIA V ZDRAVOTNÍCTVE.

AKO ROZVÍJAŤ KONKURENCIU V ZDRAVOTNOM POISTENÍ

„Konkurencia je oveľa komplexnejší pojem, ako len počet súťažiacich účastníkov.“

Martin Vlachynský, 27.7.2026

Spojenie Unionu a Dôvery vyvolalo paniku naľavo aj napravo. Jedným vadí viac to, že nešťatná časť poistencov bude skonsolidovaná v jednom chotári. Svet druhých sa otriasol, pretože dve poisťovne vnímajú ako zmenšenie konkurencie.

V ekonómii existuje niečo ako Herfindahl-Hirschman Index, ktorý pomocou tržových podielov meria mieru konkurencie. Konkurencia je však oveľa komplexnejší pojem, ako len počet súťažiacich účastníkov. Závisí nielen od počtu firiem, ale aj od vstupných bariér, diferenciácie produktu, moci kupujúcich, kapacity, regulácie a toho, či firmy môžu reálne súperiť o zákazníka.

Napríklad československých výrobcov topánok bolo za socializmu pomerne dosť, zhruba desiatka štátnych podnikov a k tomu obuvnícke výrobné družstvá. Konkurencia medzi nimi však bola nulová. Všetky boli súčasťou odvetvových zväzov a v rámci plánovaného hospodárstva mali pridelené zdroje, určený výrobný program aj veľkosť výstupu.

Naopak, aj trh s monopolistom môže vykazovať charakteristiky konkurenčného trhu – vtedy, ak existuje reálna hrozba vstupu nových súperov na trh. Učebnicovým príkladom sú letecké linky obsluhované jediným dopravcom.

Konkurencia v zdravotnom poistení na Slovensku bude nateraz pokračovať, obaja súperu budú chcieť trhu dokázať svoje schopnosti – tým skôr, že ich súboj má až ideologickú príchuť súperenia štátneho podniku so súkromným. Spomeňme si, aký vietor vyvolal príchod Regiojetu v strnulem svete štátnych železníc pred 15 rokmi. Tiež to bol len duopol, navyše s veľkým nepomerom síl. Ekonomická teória dokonca pozná Bertrandov paradox, kedy duopol vedie k rovnakému výsledku, ako dokonalá konkurencia, hoci si vyžaduje dosť špecifické podmienky. Niektoré trhy dokonca nie sú dosť veľké, aby uniesli viac ako dvoch konkurentov. Príkladom je výroba veľkých dopravných lietadiel.

„Súboj o poistencov aj o efektívnosť poskytovania bude určite pokračovať.“

Martin Vlachynský pre Denník N

DUOPOL POISŤOVNÍ

Podľa INESS by bolo lepšie rozdeliť a predat štátnu poisťovňu, vznikli by tak štyri poisťovne s tvrdšou konkurenciou namiesto duopolu. Aj tak však podľa analytika **Martina Vlachynského** konkurencia ostáva, poisťenci si vyberajú z dvoch najväčších hráčov.

Nemôžem sa však ani tváriť, že sa nič nezmenilo. Zmenilo. Strata benchmarku v podobe druhého súkromníka môže vyvolať situáciu z príslovia „medzi slepými jedným kráľom“. Zabrániť sa tomu dá vytvorením podmienok pre rozvoj konkurencie. Takej konkurencie, ktorá funguje aj v podmienkach duopolu a zároveň takej konkurencie, ktorá z možnosti príchodu ďalšieho investora na Slovensko spraví realistický scenár a zároveň trvalú hrozbu pre obe ostávajúce poisťovne.

Tie podmienky ostávajú rovnaké bez ohľadu na to, či máme poisťovne dve tri, alebo sedem. Lepšia definícia očakávaného produktu (medicínsky, časový, priestorový, finančný, kvalitatívny a administratívny nárok na zdravotnícku starostlivosť). Stabilnejšie legislatívne prostredie – najmä z pohľadu kľúčových pilierov systému (pozdravujem programovú vyhlášku). Vytvorenie priestoru na odlišenie v produktovom aj cenovom smere. Politický záväzok udržiavať a rozvíjať pluralitný systém. Absencia dotácií, či ad hoc kapitálových dotácií štátnej poisťovne, ale aj stabilita jej manažérskeho riadenia.

Dlhodobu som dúfal, že sa podarí rozdeliť a predat štátnu poisťovňu. Okrem iného by to bol obrovský politický signál pre všetkých potenciálnych investorov, že situácia v slovenskom zdravotníctve sa stabilizovala, že systém sa rozoberať nebude a že myšlienka jednej štátnej poisťovne je mŕtva. Možno by to dopadlo tak, že Union by „dokúpil“ kmeň, na trh by vstúpil tretí hráč a mali by sme tu tri, alebo dokonca štyri podobne veľké poisťovne v tvrdom konkurenčnom boji. Predaj štátnej poisťovne by aj v tejto situácii znamenal príchod nového kapitálu a know how do zdravotníctva a zároveň by bol politickým signálom, ktorý sme tu nemali 20 rokov. Politická realizovateľnosť takéhoto kroku však nateraz klesla.

Som zvedavý na blížiacu sa predvolebnú kampaň. Čakám, že sa v novej sile objaví volanie po zoštatnení a jednej zdravotnej poisťovni. Ako si však s novou situáciou poradia doterajší zástancovia pluralitného modelu? Bude hlasnejšie volanie po systémových zmenách smerom k silnejšej konkurencii, teda po nároku, cenovej a produktovej konkurencii?

Audioverziu komentára si môžete vypočuť ako epizódu pravidelného podcastu **INESS do UCHA**.

POHĽAD INESS NA SPOJENIE POISŤOVNÍ

Podľa analytika **Martina Vlachynského** by spojenie Dôvery a Unionu nemalo zásadne ovplyvniť poistencov, otázkou však ostávajú zmluvy a benefity pre poskytovateľov jednodňovej starostlivosti. Vlachynský pripomína búrlivú históriu Unionu na Slovensku – od sľubného štartu po roky regulačnej neistoty – a poukazuje na to, že fúziou sa stráca dôležitý benchmark, ktorý doteraz umožňoval porovnávať výkon dvoch súkromných poisťovní medzi sebou.

Vo **svojom vyjadrení pre TASR** Martin Vlachynský pripomína búrlivú históriu Unionu na Slovensku, od sľubného začiatku po roky regulačnej neistoty. Taktiež poukazuje na to, že spojením ZP sa stráca dôležitý benchmark, ktorý doteraz umožňoval porovnávať výkon dvoch súkromných poisťovní medzi sebou.

Celé vyjadrenie si môžete prečítať **na tomto odkaze**.

DÁ SA V ZDRAVOTNÍCTVE ODMEŇOVAŤ KVALITA?

„Zdroje v zdravotníctve sú konečné, takže čím viac ich pohltí jeden extrémne drahý liek, tým menej ostane na liečbu ostatných.“

Martin Vlachynský, 20.8.2026

Slovenské tabuľkové platy zdravotníkov rastú automaticky zo zákona, bez ohľadu na výkon či stav verejných financií – v Európe ide o unikát, ktorý odmeňuje odpracované roky, nie kvalitu.

V zahraničí to funguje inak: motivačné schémy cielia na tímy a oddelenia, nie jednotlivcov, a viažu sa na splnenie konkrétnych medicínskych kritérií. Anglicko aj Belgicko takto platia priamo nemocniciam, Dánsko zase potvrdilo, že bonus funguje najlepšie, keď sa rozdelí až na úroveň oddelení.

Slovensko síce indikátory kvality zbiera, no pri rozhodovaní o peniazoch pre nemocnice ich prakticky nikto nezohľadňuje. INESS preto navrhuje využiť pripravovanú zmenu prerozdelenia mechanizmu VŠZP práve na to – a zároveň konečne zrušiť platový automat.

Prečo je platový automat systémová chyba a ako by sa dal nahradiť, si môžete prečítať v **celom komentári Martina Vlachynského tu**.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť **cez Spotify**.

Ceny zdravotnej starostlivosti rastú, dlhy štátnych nemocníc sa počítajú v miliardách – a v pozadí visí otázka, kto v systéme napokon platí účet za všetkých. Je súčasné nastavenie financovania slovenského zdravotníctva dlhodobou udržateľné, alebo smerujeme k nevyhnutnej reforme?

Svoj pohľad v reportáži TA3 ponúkol aj analytik INESS **Martin Vlachynský**.

Chýbajú čísla

„Dnes máme len čisto anekdotické údaje o tom, kto kde koľko čaká na aké vyšetrenie. Nemáme zmerané, pri ktorých špecializáciách je aký nedostatok, nevieme, či je ten nedostatok celonárodný, alebo len lokálny a dá sa vyriešiť dopravou. Nevieme ani, ako dlho sa čaká a koľko je pacientov, ktorí vôbec nedostanú termín.“

Martin Vlachynský pre denník Pravda

NÁROK NA OBJEDNANIE K LEKÁROVI? DOBRE, ALE...

„Nemáme tušenie, aké sú čakacie doby na aké vyšetrenia v akých regiónoch.“

Martin Vlachynský, 20.8.2026

SaS navrhuje zákonom zaviazat poisťovne, aby pacientom zabezpečili termín u špecialistu. Myšlienka jasnejšieho nároku pacienta je správna, lenže poisťovne dnes nemajú páky, ako lekára donútiť pacienta prijať – a pri plošnom zavedení by narazili na reálny nedostatok lekárov, ktorý nevyriešia ani ony.

Kľúčová je otázka realistického rozsahu – koľko dní, aká vzdialenosť. Na to však chýbajú základné dáta: **Slovensko nevie, aké sú čakacie doby na jednotlivé vyšetrenia v jednotlivých regiónoch**. Namiesto plošného sľubu preto INESS navrhuje najprv stanoviť benchmarky čakacích dôb podľa diagnózy – podobne ako v Anglicku, kde platí 62-dňový limit od podozrenia na rakovinu po začatie liečby – a zaviesť povinné zverejňovanie týchto dát. Bez triáže totiž dnes pacient s podozrením na nádor čaká v rovnakom rade ako pacient s tenisovým laktom.

Celý komentár Martina Vlachynského **si môžete prečítať tu**.

PODCAST NA VRŠKU:
BUDÚCNOSŤ TRHU
V ZDRAVOTNOM POISTENÍ

Analytik **Martin Vlachynský** v podcaste Na vršku privítal Dušana Zachara (INEKO) a Tomáša Szalaya (bývalého člena reformného tímu zdravotníctva), s ktorými diskutoval o predaji poisťovne Union konkurenčnej Dôvere. Odborníci na zdravotníctvo považujú tento krok za jednu z najvýznamnejších zmien v slovenskom zdravotníctve za posledných 15 rokov. Prečo k predaju došlo a akým smerom sa bude uberať zdravotné poistenie na Slovensku ďalej si môžete vypočuť **v tomto dieli**.

Z TATRANSKÉHO TIGRA ČIVAVA: PREČO NÁM NEPOMÔŽU MALÉ ZMENY

„Slovensko potrebuje krajinu, v ktorej sa oplatí riskovať, plánovať a hlavne investovať na desaťročia dopredu.“

Róbert Chovanculiak, 18.6.2026

Na Slovensku v posledných rokoch prebieha diskusia o tom, že sme sa „zasekli v pasci stredných príjmov“, lebo sa „vyčerpal náš model rastu“ a že sa potrebujeme posunúť „od montovne k mozgovni“. Táto debata je dôležitá. Problém je, že jej jazyk nás zväzda k príliš mechanickému pohľadu na prosperitu. Hneď vysvetlím, čo mám na mysli.

Kargo kult

Každý ekonóm vám potvrdí, že prosperita krajiny závisí od investícií. A špeciálne od investícií do inovácií. Zároveň vieme, že Slovensko má dlhodobý podpriemerný podiel výdavkov na výskum a vývoj – nielen oproti priemeru EÚ, ale aj v rámci V4. Z týchto dvoch faktov sa často vyvodí jednoduchý záver: štát musí zvýšiť výdavky na výskum a vývoj. Lenže takáto logika môže ľahko skončiť budovaním kargo kultu. Kargo kult označuje jav, pri ktorom ľudia napodobňujú vonkajšie znaky úspechu bez toho, aby rozumeli princípom, ktoré ho vytvárajú. Názov pochádza z tichomorských ostrovov, kde miestni obyvatelia po druhej svetovej vojne stavali z bambusu prístavacie dráhy, riadiace veže či napodobeniny vojenského vybavenia v nádeji, že sa vrátia lietadlá plné zásob.

Ekonomická verzia kargo kultu vyzerá podobne. Pozrieme sa na bohaté krajiny, vidíme vysoké výdavky na výskum a vývoj a dospejeme k záveru, že stačí navýšiť verejné peniaze na vedu. Ľahko sa ale potom môže stať, že štátom financované investície do výskumu a vývoja budú len drevenými atrapami. Peniaze skončia v malých schránkových firmách s neznámymi konečnými užívateľmi výhod alebo vo veľkých etablovaných podnikoch, ktoré ich využijú na rekonštrukciu fabriek či nákup nových strojov bez toho, aby vytvorili čokoľvek skutočne inovatívne.

Podiel výdavkov na vedu a výskum síce vzrastie, no k novej ekonomike s vysokou pridanou hodnotou nás to neposunie, podobne ako bambusová riadiaca veža nepriblížila tichomorských domorodcov k plným lietadlám.

Duch doby

Pre istotu zopakujem, že to neznamená, že nepotrebujeme investície a inovácie. Potrebujeme ich zúfalo. Ale musia vyrastať z organickej spolupráce medzi ľuďmi, ktorí idú s kožou na trh (podnikatelia, investori, vedci) a ich nápady prejdú tým najprísnejším trhovým testom vo forme ziskovosti. Úlohou politikov nie je vyberať budúcich víťazov a kreacionisticky plánovať nový model rastu z kancelárie. Ich úlohou je „len“ vytvoriť prostredie, v ktorom sa oplatí hľadať, skúšať a hlavne dlhodobo investovať.

V tomto momente sa zvyčajne spustí politikom reflex a začnú hovoriť o zlepšovaní podnikateľského prostredia, znižovaní byrokracie, prorastových opatreniach, prípadne o nižšom daňovo-odvodovom zaťažení práce alebo nižšej korporátnej dani. To všetko je dôležité. Problém je, že dnes to už nestačí na to, aby sa zo Slovenska znova stal tatranský tiger.

Veľkí investori sa nerozhodujú len podľa sadzieb daní, ceny práce a makroekonomických ukazovateľov. Investície do inovácií sú beh na dlhú trať. Plánovací horizont nie sú mesiace, často ani roky, ale desaťročia. Preto veľké firmy sledujú aj politické a spoločenské riziká. Hodnotia stabilitu krajiny, predvídateľnosť pravidiel, geopolitické ukotvenie, kvalitu inštitúcií a celkový smer, ktorým sa krajina ubera. Nie všetko toto sa dá presne zmerať v excelovej tabuľke, ale všetko sa nakoniec premietne do kalkulácie rizika. A práve tu sa Slovensko za posledné roky výrazne zhoršilo.

Z čiernej diery tiger. A späť

Na prelome tisícročí bolo Slovensko krajinou príležitostí. Krajina, ktorá sa rozhodla vystúpiť z čiernej diery a ukotviť sa na Západe.

Priblížiť sa svetu, kde platia všeobecné pravidlá, vláda práva a kde o úspechu nerozhoduje známosť na správnom ministerstve, ale schopnosť obstať v neosobnom teste trhu.

To sa postupne začalo meniť. Z krajiny, ktorá chcela byť „v jadre EÚ“, sme sa stali krajinou, ktorá sa zmätene obzerá na všetky svetové strany. Krajina, kde najvyšší politickí predstavitelia chodia bozkávať prsteň na východ. Pre potenciálneho investora to nie je politický folklór, ale dôležitá informácia. Informácia, že sa tu koketuje so svetom, kde hrajú dôležitú rolu osobné vzťahy a kontakty, kde nemá hlavné slovo vláda práva ale konkrétni ľudia pri moci a kde nerozhoduje neosobný mechanizmus ale arbitrárne rozhodnutia „našich ľudí“.

Po ruskej invázii na Ukrajinu sa tieto riziká ešte zvýšili. Už nejde len o abstraktnú geopolitickú neistotu v analytickej správe. Je to reálny problém do železa a pušného prachu hneď za našimi hranicami. K tomu treba pripočítať dramatické zhoršenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií – každý podnikateľ a investor dobre vie, že dnešný vysoký dlh znamená zajtrajšie vysoké dane.

Výsledok je, že Slovensko potrebuje ponúknuť investorom vyšší očakávaný výnos, aby kompenzovalo vyššie riziko. Máme vyššiu rizikovú prírážku. Ak má investor na stole Slovensko, Česko, Poľsko alebo Rakúsko, neporovnáva len mzdy, dane a dotácie. Porovnáva aj dôveru, stabilitu a predvídateľnosť. A ak sa mu zdá, že Slovensko je politicky a inštitucionálne rizikovejšie, bude od nás požadovať vyšší výnos. Alebo pôjde inde.

Je možné, že keby sa dnes Volvo rozhodlo o svojej investícii za 1,2 mld. eur na východe Slovenska, tak im kalkulácie vyjdú inak a skončia v Maďarsku alebo Poľsku. A nejde len o zahraničné investície. Rovnaký problém dnes cítia aj domáce inovatívne firmy, ktoré potrebujú zahraničný kapitál na ďalší rast. Príkladom je GymBeam, medzinárodné úspešná firma z východného Slovenska, ktorá presunula svoje sídlo do Viedne. Jej majiteľ ako dôvod uviedol, že v Rakúsku je stabilnejšia jurisdikcia, ponúka predvídateľnejšie prostredie a uľahčuje prístup k medzinárodnému kapitálu. Odchod tejto spoločnosti zo Slovenska je zhmotnenie rizikovej prírážky, ktorú máme v očiach investorov.

Čo teraz?

Otázka je, ako tento vývoj otočiť. Ako sa znova dostať na mapu zahraničných ale aj domácich investorov do inovácií? Na to už nemusia stačiť malé parametrické zmeny. Nižšia sadzba dane, menej formulárov alebo ďalší balík prorastových opatrení sú užitočné, ale samy osebe dramaticky nezvýšia imidž a reputáciu krajiny.

Potrebujeme paradigmatickú zmenu fungovania Slovenska, ktorá vyšle dôveryhodný signál. Jednou možnosťou je veľká decentralizačná reforma, ktorá zníži riziko, že malá skupina politikov v Bratislave dokáže zlými rozhodnutiami potopiť celú krajinu. Druhou možnosťou môže byť vytvorenie špeciálnej ekonomickej zóny, ktorá sa zakotví v ústave a priniesie radikálne zlepšenie podnikateľského prostredia napríklad na Gemeri.

Len podobnými paradigmatickými zmenami sa môžeme posunúť ďalej. Nie ďalšou stratégiou na papieri, novou radou vlády pre inovácie, ďalšou schémou, v ktorej úradníci vyberajú budúcich víťazov slovenskej ekonomiky. Slovensko nepotrebuje viac bambusových riadiacich veží. Potrebuje krajinu, v ktorej sa oplatí riskovať, plánovať a hlavne investovať na desaťročia dopredu.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť ako epizódu pravidelného podcastu **INESS do UCHA**.

RÁŠŤ ČI NERÁŠŤ? TO V EKONOMII DLHO NEBOLA OTÁZKA - AŽ DOTERAZ

„Vieme ekonomicky rásť a zároveň znižovať celkové emisie.“

Róbert Chovanculiak, 18.6.2026

Dvaja svetoznámi ekonómovia, Stiglitz a Piketty, spravili coming out. Priznali svetu, že sú degrowtheri. V Guardiane publikovali text, v ktorom tvrdia, že „ekonomický rast je odsúdená stratégia“.

Ak chceli získať pozornosť a šokovať, podarilo sa im to. Ak však chceli pomôcť riešiť chudobu a environmentálne problémy, trafili veľmi vedľa.

Hneď v úvode píš, že predstava, podľa ktorej ekonomický rast prospeje všetkým, zlyhala. Lenže práve rast je jediný časom a empiriou overený spôsob, ako sme dokázali stovky miliónov ľudí dostať z extrémnej chudoby. V 70. rokoch v nej žila približne polovica ľudstva, dnes je to 9 - 10 %. V rovnakom období klesla aj globálna príjmová nerovnosť.

Chudobu sa nepodarilo prelomiť len v Afrike, kde sa v druhej polovici 20. storočia experimentovalo s alternatívou v podobe rozvojovej pomoci. Tá často nenaštartovala udržateľný rast, skončila v korupčných schémach a posilnila miestnych diktátorov.

Autori sa v texte venujú aj téme životného prostredia. Tu zas ignorujú takzvanú Kuznetsovú krivku. Tá opisuje jav, pri ktorom sa v chudobných krajinách s rastom najskôr životné prostredie zhoršuje, no po dosiahnutí určitej životnej úrovne sa trend obracia. Bohatší ľudia si môžu dovoliť zaujímať sa o životné prostredie, investovať doň a majú k dispozícii nové čistejšie technológie.

Vidíme to aj v Európe. Máme čistejší vzduch a rieky než pred polstoročím, pribúda zalesnených plôch a v niektorých oblastiach sa podarilo zvrátiť stratu biodiverzity. Podobne je to s emisiami CO₂. Tie od 90. rokov klesli približne o 35 - 40 %, zatiaľ čo európska ekonomika narástla asi o 75 %. Vieme ekonomicky rásť a zároveň znižovať celkové emisie.

Stiglitz a Piketty neodolali ani klišé, že „nekonečný rast nie je možný na konečnej planéte“. Lenže ekonómia nie je fyzika. Ako vysvetľujem v knihe **O pôvode prosperity**, ekonomický rast už dávno nie je primárne o väčšom množstve atómov, ale o užitočných vedomostiach a inováciách, ktoré nám umožňujú zo vzácnnej hmoty vymačkať viac hodnoty.

A takto sa dá rásť dlho. Minimálne dovtedy, kým neobjavíme všetky princípy fungovania vesmíru a nedokážeme ich skrotiť tak, aby nám slúžili.

Od toho sme však ešte ďaleko. Mnohí ľudia očividne stále nepochopili ani základné princípy fungovania spoločnosti. Inak by Stiglitz a Piketty nemohli prísť s takými nefunkčnými riešeniami - teda za predpokladu, že im išlo o riešenie problémov, a nie iba o spomínanú pozornosť.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť **v tomto dieli podcastu INESS do ucha**.

PODCAST NA VŔŠKU: ZÁKAZOM PRÁCE ZA SPRAVODLIVEJŠÍ SVET

Predstavte si svet, kde sa príjmová a majetková nerovnosť medzi ľuďmi na celej planéte výrazne zníži a zároveň sa zastaví globálne otepľovanie. Znie to ako utópia? Presne takýto scenár si vzali na paškál analytici parížskeho inštitútu, ktorí sa pokúsili spočítať, čo by takýto svet reálne znamenal - a k akým číslam museli dospieť, aby sa im matematika **degrowth ideológie** pretavila do praxe.

Výsledky sú prekvapivé, miestami až absurdné. Koľko hovädzieho mäsa by sme museli prestať jesť? Koľko hodín denne by sme ešte smeli pracovať - naozaj len štyri? A koľko času by nám naopak zostalo na vzdelávanie a osobný rozvoj, keby sa ekonomika „zmenšila“ na mieru, ktorú si predstavujú autori štúdie?

V tejto epizóde podcastu **Na Vŕšku** sa analytici INESS **Róbert Chovanculiak** a **Radovan Ďurana** pozreli na túto štúdiu nekompromisným pohľadom človeka, ktorý rozumie, ako skutočne funguje ekonomika, obchod a tvorba bohatstva. Rozoberajú, kde sa autori štúdie mylia, aké predpoklady si tichoúčelovo vybrali a prečo je predstava „spravodlivo zmenšenej“ globálnej ekonomiky nielen nereálna, ale aj nebezpečná.

KAPITALIZMUS VYKORISŤUJE ALEBO ZDVÍHA ZO DNA?

DVA POHLADY NA JEDNU Z NAJSTARŠÍCH EKONOMICKÝCH OTÁZOK

Berie kapitalizmus chudobným a vyčerpávané planétu do posledného zdroja? Alebo je to práve trhovú ekonomiku, ktorá dokázala za posledné storočia vytiahnuť z chudoby najviac ľudí v histórii? Róbert Chovanculiak si v otvorenom dueli vymenil argumenty s ekologickým ekonómom Petrom Žďárskym na tému nerovnosti, vyčerpávania zdrojov a udržateľnosti kapitalizmu ako systému.

Celý rozhovor s pohľadom **Róberta Chovanculiaka** na kapitalizmus, nerovnosť a limity rastu si môžete pozrieť **vo videu na Youtube**.

LACNÉ PRIEMYSELNÉ BODY PRE KOALÍCIU

„Rozdeľovať a panovať.“

Martin Vlachynský, 5.7.2026

Trvalo to nakoniec päť rokov a tri vlády, ale zmena nakoniec nastala. Vláda schválila zásadné navýšenie schémy kompenzácií nepriamych nákladov uhlíka. Slovalco aj OFZ obnovia výrobu.

Zdá sa to také jednoduché. Prečo to teda trvalo tak dlho a prečo bývalé vlády nechali ležať takýto politický kapitál na stole?

Klimatická politika EÚ zahŕňa aj emisné povolenky, ktoré však okrem iného združujú elektrickú energiu. Nezamyšľaným dôsledkom tak je, že aj elektrifikované nízkoemisné podniky (ako je napríklad hliníkareň) majú kvôli drahej elektrine v EÚ zhoršenú konkurencieschopnosť.

Aby sa tento neželaný dôsledok zmiernil, EÚ umožňuje štátom využiť peniaze získané predajom emisných povoleniek práve na pomoc takýmto podnikom. To, ktoré odvetvia sa môžu zapojiť, určujú pravidlá EÚ. Pointou však je, že musí byť výrazne elektrifikovaný a zároveň ohrozený mimoeurópskou konkurenciou. Je to také európske hryzenie si vlastného chvosta podľa hesla „ak sa to nehýbe, zďaň to, ak sa to prestane hýbať, zadotuj to!“ Ale ak akceptujeme existenciu emisných povoleniek a klimatickej politiky EÚ, kompenzácia „menejemisného“ priemyslu z peňazí „viacemisného“ priemyslu dáva logiku.

Prečo sa tejto schémy slovenské vlády stránil? Dôvody sú dva. Slovenský Envirofond dlhé roky akumuluje peniaze z predaja povoleniek na svojom účte (koncom roka 2025 ich bolo skoro 2 miliardy) a tie následne vlády využívali ako kasičku na hotovosť, čím znižovali potrebu vydávania dlhopisov.

Druhým dôvodom je to, že schéma na kompenzáciu nepriamych nákladov uhlíka je veľmi priamočiara a transparentná. Ministerstvo, respektíve celá vláda sa tak zbavuje moci nad slušnou kôpkou peňazí. Peniaze z povoleniek majú zo strany EÚ veľmi striktné limity použitia, nemožno ich minúť na nemocnice, stíhačky, ani odmeny úradníkov. Ale je možné ich premeniť na kopu zelených projektov či projektív pre firmy, obce aj občanov a v rámci nich rozdeľovať a panovať. A to je veľmi lákavé. Aj po čerstvej zmene však ešte ostane veľmi slušná kôпка peňazí na tento účel.

Samozrejme, preferoval by som podnikateľské prostredie, v ktorom ceny elektriny nie sú zatažené omylmi vypnutia nemeckých atómoviek, či živelným pridávaním nestabilných zdrojov bez adekvátnej prenosovej a stabilizačnej infraštruktúry, alebo neustálymi zmenami v pravidlách trhu s povolenkami. Ale ak je pieskovisko dané, má zmysel minimalizovať škody.

Téme sme sa v minulosti venovali v analytickej publikácii INESS **Ako kompenzovať priemysel za nepriame náklady uhlíka.**

AKÁ JE VAŠA ALTERNATÍVA SPAĽOVNE V SLOVNAFTE?

„Lepší vrabec v hrsti, ako neexistujúca alternatíva.“

Radovan Ďurana, 14.8.2026

Jediný kraj s mierou skládkovania odpadov nižšou ako 20 %, je Bratislavský. Praha skládkuje menej ako 10 %. Obe hlavné mestá nízku mieru skládkovania dosahujú spaľovaním odpadov a ich energetickým využívaním. Krajiny EÚ, ktoré zredukovali, rozumej vysokou cenou zakázali, skládkovanie skoro na nulu, spaľujú a energeticky využívajú 30-50 % komunálnych odpadov.

Slovensko neplní viaceré vlastné aj európske ciele ohľadom spracovania odpadov. Najviac je asi vzdialené od plnenia cieľa skládkovania. V roku 2035 by malo predstavovať 10 %, pričom posledných 5 rokov sa hodnota tohto ukazovateľa pohybuje na úrovni 38-39 %.

Long story short, na dosiahnutie 10 % cieľa skládkovania potrebujeme nové kapacity spaľovní. Aj keby sme intenzívnejšie recyklovali, kvalitnejšie triedili a kalorický odpad využili v cementárňach, stále ostane veľa zvyškového odpadu. Ktorý sa buď uloží na skládku alebo spáli. Či skládka, alebo spaľovňa, obe produkujú skleníkové emisie. Spaľovňa vám okrem toho dodá kilowatty elektriny a gigajouly tepla.

Pohľad na mapu Slovenska je jasný, jedna spaľovňa v Bratislave, druhá v Košiciach. V strede je zúfalé prázdno. Každý by intuitívne povedal, postavte ju kdesi pri Zvolene, to je v strede. Tu sa dostávame k jadrú problému. Videli ste niekde návrh na zvolenskú spaľovňu? Nestačí zabodnúť prst do mapy. Spaľovňa musí byť napojená na potrúbný rozvod tepla a na elektrickú sieť. Musí stáť na železnici a v priemyselnej zóne. Toto sú podmienky, ktoré splňajú len zóny blízko obydľí ľudí. A preto návrhy na nové spaľovne neprechádzajú. Politici sa ich boja, pretože tak ako projekty v Šali a v Skalici, skončia sa referendum, ktoré donúti mestské zastupiteľstvo zakázať výstavbu spaľovne.

Projekty chýbajú aj z druhého dôvodu. Spaľovňa je tepláreň s elektrárnou v jednom. Veľký závod a teda ohromná investícia. Bratislavské OLO už roky sníva o rekonštrukcii a zvýšení kapacity. Nezískalo ani dotáciu z Modernizačného fondu, nedokázalo trištvrte roka zohnať dodávateľa, stále nemá úver. Mesto dáva od stavby ruky preč, nechce za 250 miliónovú investíciu ručiť. Nie je to pritom zlatý biznis s istotou podnikania, regulácie, ciele a limity EÚ ho dokážu ľahko narušiť.

Postaviť novú spaľovňu v Slovnafte vedľa OLO sa nemusí javiť ideálne, odpad bude cestovať viac ako 100 kilometrov. Lenže je to investícia, ktorú niekto chce, energeticky ju využije a hlavne je ju ochotný zaplatiť a nenaťahuje ruku k štátnym fondom. Lepší vrabec v hrsti, ako neexistujúca alternatíva.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť ako **epizódu nášho pravidelného podcastu INESS do UCHA.**

Môže byť AI podnikateľom?

KATARÍNA ŠEVČÍKOVÁ

AI agentky Luna a Mona nedávno naozaj viedli obchod a kaviareň s reálnymi peniazmi aj reálnymi chybami. Ich príbeh je vtipný, no zároveň núti položiť si vážnu otázku: stačí dať umelej inteligencii kapitál a voľnú ruku, aby sa z nej stal podnikateľ? V komentári Kataríny Ševčíkovej hľadáme odpoveď v tom, čo podnikanie skutočne znamená a prečo v ňom zatiaľ človeka nič nenahradí.

Celý komentár Kataríny Ševčíkovej je dostupný tu.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť na Spotify INESS.

Prečo nám AI (ne)zoberie prácu

KATARÍNA ŠEVČÍKOVÁ

Obavy z AI pripomínajú staré strachy z priemyselnej revolúcie – auto zrušilo kočišov, no vytvorilo autoservisy a logistiku; počítač zrušil písacie stroje, no vytvoril softvérový priemysel. AI je síce iná v tom, že nahrádza myslenie, nie len fyzickú prácu, no história ukazuje, že profesie nie sú jedna úloha, ale balík činností. Keď AI automatizuje jednu časť práce (napríklad rádiológom čítanie snímok), zvyšné úlohy sa stanú cennejšími a dopyt po celej profesii môže dokonca rásť – presne to sa deje aj pri rádiológoch aj programátoroch.

AI je len nástroj – rozhodnutie, čo robiť, a ochota stavať na neistú budúcnosť zostávajú na človeku. Skutočné ekonomické poznanie totiž nevzniká zbieraním dát, ale až samotnou trhovou výmenou, keď niekto urobí ponuku a otestuje ju na zákazníkoch.

Väčším rizikom než AI samotná sú preto inštitucionálne bariéry, ktoré bránia ľuďom prispôbiť sa – podobne ako kedysi spomaľovali adaptáciu chudobinské zákony či obilné clá. Otázkou teda nie je, či nám AI zoberie prácu, ale akú novú prácu vďaka nej objavíme.

Celý komentár Kataríny Ševčíkovej je dostupný tu.

Starí utopisti v novom šate

RÓBERT CHOVCANULIAK

Skupina okolo ekonóma Thomasa Pikettyho predstavila plán spoločnosti roku 2100 do najmenších detailov – koľko mäsa budeme jesť, koľko ľudí bude učiť či liečiť, o koľko sa skráti pracovný týždeň. Celý systém má riadiť globálna inštitúcia s obrovským rozpočtom, postavená na prerozdelení majetku najbohatších.

Róbert Chovanculiak v tom vidí ozvenu dávnych utopistov spred dvoch storočí, ktorí podobne presne opisovali ideálny svet. Nástroje sa zmenili z pera na dátové modely, no myšlienka zostáva – človek ako súčiastka, ktorú niekto zhora naplánuje.

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť na Spotify INESS.

Sú USA menej byrokratické? Nie, ale...

MARTIN VLACHYNSKÝ

USA nie sú byrokraciou nedotknuté – desiatky federálnych agentúr (EPA, FDA, SEC, OSHA a ďalšie) tvoria 1,1 milióna regulácií. Rozdiel oproti EÚ je v štruktúre, nie v objeme. EÚ vyžaduje rovnaké pravidlá pre všetkých 27 členov. USA nechávajú časť rozhodovania na štátoch, čo vytvára medzi nimi konkurenciu – firma môže z Kalifornie odísť do Texasu. Americké regulácie tiež zriedka zasiahnu celú ekonomiku naraz, ako to dokáže jedna európska smernica.

Americké regulácie sú skôr mínové pole, európske pripomínajú múr. Menej byrokracie to nie je, len iná forma.

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný tu.

Čipflácia

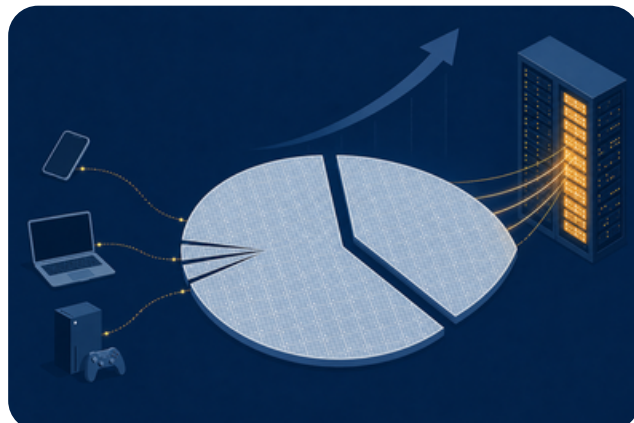
KATARÍNA ŠEVČÍKOVÁ

Umelá inteligencia vyhnala dopyt po pamäťových čipoch HBM, ktoré sa vyrábajú na rovnakých linkách ako bežná pamäť – výsledkom je zdražovanie elektroniky (Apple, Xbox) aj tzv. „chipflácia“. Výrobcovia ako Samsung, SK Hynix či Micron na tom výrazne zarábajú, čo však autorka nevníma ako zlyhanie trhu, ale ako signál: vysoká cena smeruje vzácné čipy tam, kde sú najpotrebnejšie, a zároveň motivuje k novým investíciám do výroby, ktoré už bežia. Podobný mechanizmus sprevádzal aj minulé technologické revolúcie (kaučuk, meď, železo). Zdanenie či regulácia ziskov by podľa nej len umlčali signál, ktorý má nedostatok vyriešiť.

Celý komentár Kataríny Ševčíkovej je dostupný tu.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť na Spotify INESS.

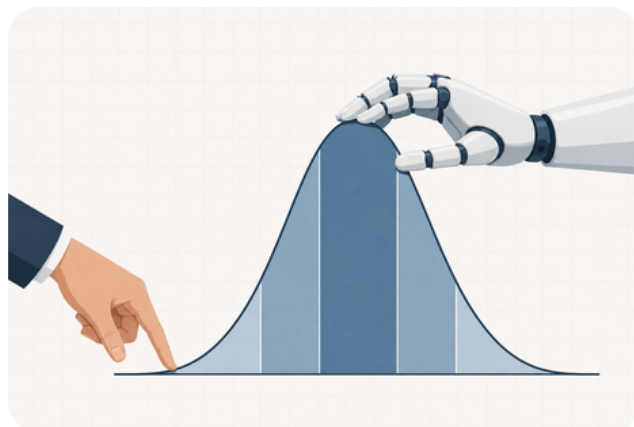
Jednoruká AI

KATARÍNA ŠEVČÍKOVÁ

Ekonomia nemá jednoznačné odpovede – rovnaké dáta možno vysvetliť viacerými spôsobmi. Keď sa na spornú ekonomickú otázku opýtame AI, dostaneme väčšinou hladkú odpoveď blízku prevládajúcemu názoru, hoci model dokáže rovnako dobre vysvetliť aj menšinový pohľad, v prípade, že oň výslovne požiadame. Problém je, že táto "predvolená" odpoveď pôsobí presvedčivo a úplne, takže človek nemá dôvod hľadať ďalej, hoci v skutočnosti počul len jednu z viacerých možných interpretácií.

Podobný efekt sledujeme aj pri bežnom používaní AI na písanie či generovanie nápadov. Výstupy rôznych ľudí sa čoraz viac podobajú. To najviac škodí v oblastiach, kde úspech závisí práve od nezvyčajných, okrajových nápadov, napríklad v podnikaní. Riešením nie je meniť technológiu, ale spôsob, akým ju používame.

Celý komentár Kataríny Ševčíkovej je dostupný tu.

Mileiho 30 mesiacov - ako funguje argentínska pila?

MARTIN VLACHYNSKÝ

Javier Milei nastúpil do úradu s programom, ktorý mal nahnevať čo najviac ľudí – a svoj sľub dodržal. Polovičné ministerstvá, tisíce prepustených štátnych zamestnancov a reformný blitzkrieg so stovkami bodov hneď v prvých týždňoch. Krajina po 14 rokoch dosiahla rozpočtový prebytok a infláciu sa podarilo výrazne skrotiť, no cena za radikálny experiment bola citelná. Ako si Argentína stojí dnes a má Milei šancu na znovuzvolenie v roku 2027?

Celý komentár Martina Vlachynského je dostupný TU.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť na Spotify INESS.

Hyperaktívny minister, vyčerpané školy

RÓBERT CHOVANCULIAK

Ministerstvo školstva zaťažuje školy neustálym prívodom zmien. Vlní to bolo sedem zákonov naraz, teraz prichádza podobná vlna. K tomu pribúdajú ďalšie nariadenia, ako napr. postup pri porušení etického kódexu, smernica proti šikanovaniu, krízové plány či AI gramotnosť.

Každá nová povinnosť pritom zaťažuje školu pomerne intenzívne a celková záťaž na školy rýchlo narastá. Školy týmto spôsobom namiesto zlepšovania výučby strácajú energiu na to, aby vôbec zvládli základný chod. Inšpiráciou môžu byť najúspešnejšie školy vo svete, ktoré sa sústreďajú len na pár jasných priorít a fungujú mimo bežnej regulačnej záťaže. Slovenské školy túto slobodu nemajú.

Celý komentár Róberta Chovanculiaka je dostupný tu.

Audioverziu komentára si môžete vypočuť na Spotify INESS.

PODUJATIA INESS

INESS na CFO

Analytik **Radovan Ďurana** vystúpil 10. júna 2026 na CFO fóre v Pezinku. CFO fórum je najznámejšia slovenská konferencia určená pre finančných riaditeľov. Na podujatí okrem iných vystúpil aj CFO Ryanairu Neil Sorahan. Radovan Ďurana vystúpil s príspevkom, v ktorom zdôvodnil, prečo sa dane v SR tak skoro znižovať nebudú.

INESS na AI Meetupe

Katarína Ševčíková z INESS vystúpila 5. augusta 2026 na desiatom AI Meetupe v Paralelnej Polis Košice s prednáškou „Prečo je AI viac centrálny plánovač ako podnikateľ“. Prednáška sa na umelú inteligencia pozrela z ekonomického pohľadu a otvorila otázku, aké miesto môže AI zaujať v procese ekonomického rozhodovania a podnikateľského objavovania.

INESS na KEPU

Na kurze Klasická ekonómia pre učiteľov, ktorý organizuje Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika, vystúpil analytik INESS **Róbert Chovanculiak** s prednáškou venovanou jeho novej knihe **O pôvode prosperity**. Účastníkom predstavil základné ekonomické princípy, ktoré vysvetľujú, prečo niektoré spoločnosti bohatnú a akú úlohu pri tom zohrávajú deľba práce, spolupráca, trhové ceny či slobodné inštitúcie.

INESS na Misesovej akadémii v Česku

Od 27. do 30. augusta 2026 sa v Radešíne uskutočnila Misesova akadémia, letná škola českého Institutu liberálnych študií určená najmä študentom vysokých škôl a posledných ročníkov stredných škôl. Súčasťou programu bola aj **Ekonomická únikovka**, ktorú pre účastníkov pripravila **Ina Sečíková**. Interaktívny formát ponúkol účastníkom možnosť preveriť svoje ekonomické vedomosti a uvažovanie trochu iným spôsobom ako pri klasických prednáškach. Za INESS taktiež viedla **Katarína Ševčíková** praktický AI workshop, v ktorom si účastníci vyskúšali umelú inteligencia ako nástroj na analýzu reálnych dát.

INESS na IES Summer University vo Francúzsku

V malebnom mestečku Aix-en-Provence na juhu Francúzska organizuje The Institute for Economic Studies Europe (IES-Europe) (nielen) pre študentov z celej Európy už pol storočia letný vzdelávací program nazvaný IES Summer University. Tento rok sa už tradične konal v priestoroch Právnickej fakulty Aix-en-Provence University a vystúpil na ňom aj **Richard Ďurana** z INESS.

Prednášajúci z akademického, podnikateľského, think-tankového, ale aj umeleckého sektora priniesli zaujímavé prednášky na témy ako Sloboda prejavu a vyjadrenia, Ako môže umenie pomáhať slobode, Význam story-tellingu, Kultúra v teórii a praxi, Umenie a sloboda z pohľadu filozofie, Ekonómia umenia, Blockchain a NFT ako decentralizovaný trh pre umelcov, Mravné city a mnohé ďalšie.

Richard Ďurana účastníkom predniesol príspevok nazvaný Intellectual Property Rights and Creativity, v ktorom na základe dát, ale aj teórie argumentoval, prečo copyrighty neprispievajú k väčšej miere tvorivosti, ale ju naopak brzdia.

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA 2026/2027.

REGISTRÁCIA ŠKÔL JE OTVORENÁ.

INESS organizuje Ekonomickú olympiádu pre žiakov vyšších tried základných škôl a študentov stredných škôl, ktorá mladším žiakom približuje ekonomické a finančné témy zrozumiteľným spôsobom a zároveň im umožňuje overiť si svoje vedomosti.

Olympiáda je otvorená každému študentovi – bez ohľadu na to, či sa s ekonómiou stretáva v škole pravidelne alebo len objavuje jej základy. Účasť v súťaži aj registrácia školy sú bezplatné.

**Jubilejný 10. ročník
Ekonomickej olympiády
pre stredné školy**

**Míľnikový 5. ročník
Ekonomickej olympiády
pre základné školy**

„Ekonomická olympiáda namiesto memorovania faktov podporuje schopnosť uvažovať v kontexte. Rozvíja kritické myslenie a vedie študentov k tomu, aby sa na ekonomické otázky pozerali komplexne.“

– Katarína Ševčíková, riaditeľka projektu

**PRIHLASOVANIE
PRE STREDNÉ ŠKOLY**

**PRIHLASOVANIE
PRE ZÁKLADNÉ ŠKOLY**

MLADÝ SLOVÁK ZÍSKAL NA MEDZINÁRODNOM FINÁLE EKONOMICKEJ OLYMPIÁDY BRONZ

Slovensko si z medzinárodného finále Ekonomickej olympiády odnáša ďalší svetový úspech. **Adam Takáč, víťaz celoslovenského kola Ekonomickej olympiády**, získal v konkurencii najlepších mladých ekonómov bronzovú medailu.

Medzinárodné finále Ekonomickej olympiády sa uskutočnilo 10. – 14. augusta 2026 v areáli **International Olympic Academy v gréckej Olympii**. Do tohtoročnej Ekonomickej olympiády sa naprieč zapojenými krajinami zapojilo **160 555 študentov** zo 63 krajín. Na samotnom medzinárodnom finále sa stretlo 147 najúspešnejších študentov z 28 krajín sveta.

Slovensko reprezentovali **Adam Takáč** z Gymnázia Alejová v Košiciach, **Rafael Valch** z Gymnázia Metodova v Bratislave, **Martin Klimek** zo Spojenej školy Novohradská v Bratislave a **Jakub Gerbery** z Gymnázia Ladislava Sáru v Bratislave.

Slovenským reprezentantom ďakujeme za skvelú reprezentáciu a k dosiahnutým výsledkom srdečne gratulujeme!

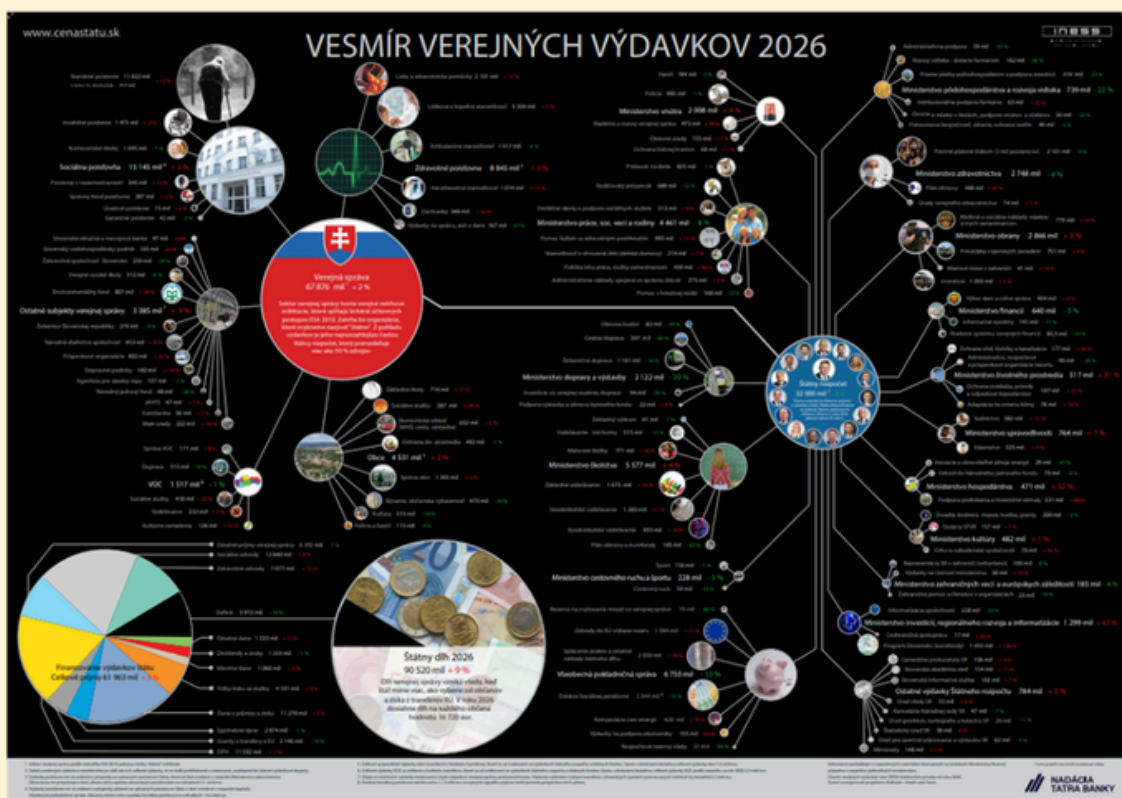
TÍM INESS

PRIHLASOVANIE NA:
EKONOMICKYBASECAMP.SK

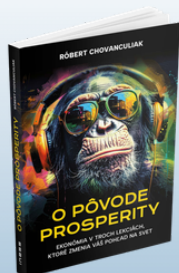
INESS

Vesmír verejných výdavkov pre rok 2026 si môžete stiahnuť **ako PDF** alebo **obrázok**.
Tlačenú verziu VVV si môžete objednať na **e-shope INESS** s možnosťou osobného odberu.

V prípade záujmu o **prednášku Ceny štátu** aj na vašej strednej škole sa nám ozvite e-mailom na: richard.vilkus@iness.sk.
Tešíme sa na stretnutie!

PUBLIKÁCIE A KNIHY

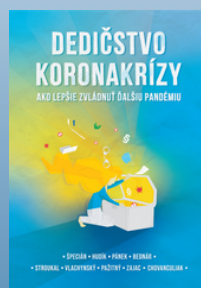
Ekonomia nie je veda o číslach, grafoch a tabuľkách. Je to veda o ľuďoch. O tom, ako sme vykročili z jaskýň, začali spolupracovať a napokon pristáli na Mesiaci. Presne takto je napísaná nová kniha **Róberta Chovanculiaka O pôvode prosperity: Ekonomia v troch lekciách, ktoré zmenia váš pohľad na svet.** Dobrodružný príbeh o tom, ako ľudia začali hrať hry s kladným súčtom, v ktorých vďaka spolupráci platí, že $1 + 1 = 3$.

Kniha **Zlé peniaze** od **Juraja Karpiša** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou „sprievodcu krízou“ je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi dá vyrovnáť. Tento bestseller si môžete zakúpiť cez stránku zlepeniaze.eu, prípadne vo vašom kníhkupectve.

Kniha **Pokrok bez povolenia** od **Róberta Chovanculiaka** je kompletný sprievodca svetom, kde Airbnb oživuje mŕtvý kapitál a konkuruje štátu v tvorbe regulácií, kde Kickstarter nahrádza vyberanie daní a pomáha financovať verejné služby a kde Bitcoin umožňuje budovať paralelnú spoločnosť, v ktorej neexistujú „vedúci“ a všetci máme kľúče od miešačky.

INESS spojil **10 autorov** zo Slovenska a Česka, aby poskytli svoj pohľad na zaujímavé ekonomické a spoločenské aspekty krízy spojennej s pandemiou koronavírusu. V knihe **Dedičstvo koronakrízy** sa napríklad dozviete, ako zlepšiť proces schvaľovania liekov, krotiť domýšľavých expertov, lepšie nakupovať vakcíny, vytvárať paralelné spoločenstvá, pracovať cez internet, využívať trh a podnikateľov v boji s vírusom, alebo nezneužívať centrálnu banku

ESHOP INESS